

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir.

STÖ
KAYNAK
MERKEZİ
SİVİL TOPLUM
GELİŞTİRME MERKEZİ
DERNEĞİ

STÖ-AKADEMİ İŐ BİRLİĞİ DESTEK PROGRAMI

ÖĞRETMENLERİN KAPSAYICI EĞİTİM UYGULAMALARINA YÖNELİK TUTUM VE ÖZ YETERLİK ÖLÇEĞİ GELİŞTİRME ÇALIŞMASI

DEĞERLENDİRME RAPORU 2020

YENİLİKÇİ
GİRİŞİM
DERNEĞİ

www.yegid33.com

yegid33@gmail.com

www.facebook.com/yegid33

www.twitter.com/yegid33

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	3
KURAMSAL ÇERÇEVE-KAPSAYICI EĞİTİM	4
PROJE BİLGİLENDİRME	7
ÖLÇEK GELİŞTİRME SÜRECİ	10
YAYGINLAŞTIRMA FAALİYETLERİ	13
KAYNAKÇA	15

Bu çalışma Avrupa Birliği'nin maddi desteği ile yapılmıştır. İçerik tamamiyle Yenilikçi Girişim Derneği'nin sorumluluğu altındadır ve Avrupa Birliği'nin görüşlerini yansıtmak zorunda değildir.

Eğitim tarihine bakıldığında, eğitim sistemlerinin "Herkes için aynı eğitim" anlayışından "Tüm farklılıkları gözetilen eğitim" anlayışına doğru evrildiği görülmektedir. Elbette eğitim herkesin hakkıdır ve her birey eşit şartlarda eğitimi hak etmektedir. Kapsayıcı eğitim tam da bu amaca hizmet eden bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımı eğitim ortamlarına yerleştirmek için toplumun tüm bileşenlerinin üzerine düşen sorumluluklar bulunmaktadır.

Yenilikçi Girişim Derneği, dezavantajlı bireylere özellikle eğitim alanında destek vererek hayat boyu öğrenmeyi sürdürülebilir kılmayı amaçlamaktadır. Bu amaçla kamu kurumlarıyla, yerel insiyatiflerle, sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yaparak faaliyetler yürütmektedir.

Derneğimiz tarafından yürütülen "Öğretmenlerin Kapsayıcı Eğitim Uygulamalarına Yönelik Tutum ve Öz Yeterlik Ölçeği Geliştirme Çalışması" da bu amaca hizmet eden bir çalışmadır. Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Derneği tarafından STÖ-Akademi işbirliği Destek Programı kapsamında desteklenen bu çalışmada öğretmenlerin kapsayıcı eğitime dair öz yeterliklerini ve tutumlarını ortaya koyacak ölçek geliştirilmeye çalışılmıştır. Oldukça zorlu bir süreç olan ölçek geliştirme çalışmasında üç akademisyen ve derneğimizin proje ekibinden iki üyemiz aktif olarak görev almıştır. Her ne kadar salgın dönemine denk gelmiş olsa da çevrimiçi süreçler yürütülerek sona yaklaşılmıştır. Geliştirilen ölçek uluslararası bilimsel bir dergide yayımlanacak ve gerek ülkemiz gerekse farklı ülkelerde yer alan araştırmacıların hizmetine sunulacaktır.

Bu anlamda çalışmamıza destek veren Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Derneğine, akademik ortaklarımız Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nden Doç.Dr. Pervin Oya Taneri'ye, Çankırı Karatekin Üniversitesi'nden Doç. Dr. Özlem Yeşim Özbek'e, Anadolu Üniversitesi'nden Dr. Öğr. Üyesi Asu Altunoğlu'na, derneğimiz proje ekibinden Dr. Semih Aşiret'e ve Esat Avcı'ya teşekkürlerimi sunarım.

Bengü ÇELİK
Yenilikçi Girişim Derneği Başkanı

K A P S A Y I C I

KURAMSAL ÇERÇEVE

KAPSAYICI EĞİTİM

Kapsayıcılık Nedir?

Her insan topluluğunun kendine özgü kültürel, ahlaki, toplumsal değerleri veya alışkanlıkları bulunmaktadır. Tüm bunlar, aynı zamanda, toplumlarda, bireylerin veya grupların kabul edilme veya dışlanma süreçlerini oluşturan unsurlar olabilmektedir. Toplumlarda dışlanma, etnik, dinsel, cinsiyet, fiziksel veya zihinsel yetersizlik gibi bir çok başlıkta kendini gösterebilmektedir.

Kapsayıcılık, belirtilen dışlanmaları ortadan kaldırarak demokratik bir toplum oluşturmayı amaçlamaktadır. Kapsayıcılık kavramı ortaya çıktığından beri belli aşamalar kaydetmiştir. İlk aşamada kapsayıcılık engelli bireylerin dışlanmamasını ele alan bir yaklaşım olarak görülmektedir. İkinci aşamada engelli bireylerin sadece dışlanmamasının yeterli olmadığı koşulların da engellileri kapsayacak şekilde düzenlenmesinin gerekliliği ortaya çıkmıştır. Son aşamada ise sadece engelliler değil toplumda dezavantajlı olarak kabul edilen tüm bireyler veya gruplar kapsayıcılık başlığı altında ele alınması gerektiği vurgulanmıştır.

Gelinen noktada ülkeler kapsayıcılığı ülke politikalarına almak noktasında çalışmalar yürütmektedir. Gerek kamu kuruluşları gerekse sivil toplum kuruluşları tüm alanlarda kapsayıcı bir anlayışın oluşturulması noktasında çaba göstermektedir. Kapsayıcılığın ele alınması gereken alanlardan biri belki de en önemlisi eğitim alanıdır.

Kapsayıcı Eğitim Nedir?

Kapsayıcı eğitim, okul çağındaki bireylere eğitim öğretim ortamlarında eşit bir şekilde ve nitelikte eğitim fırsatı sunan bir süreçtir. Bu süreç, tüm öğrencilerin ayırım gözetmeksizin kendi akranlarıyla birlikte aynı okul ortamında bulunma haklarını ifade eder. Diğer bir deyimle kapsayıcı eğitim anlayışı, öğrencilerin farklılıklarını zenginlik kabul ederek tüm öğrencileri aynı eğitim ortamında kucaklayan bir eğitim anlayışıdır. Diğer bir deyişle kapsayıcı eğitim, eğitim sisteminin tüm öğrencilere ulaşabilme kapasitesinin güçlendirilmesi sürecidir. Tüm öğrencilere ulaşmak demek, öğrencilerin farklı yeteneklerini, becerilerini, gereksinimlerini ve özelliklerini dikkate almak ve bunlara saygı duyarak öğrenme ortamındaki her türlü ayrımcılığı ortadan kaldırmak anlamına gelmektedir. Günümüzde öğretim ortamlarında kullanılan stratejiler ve yaklaşımlar yetersiz kalabilmektedir.

UNESCO kapsayıcı eğitimi üç başlıkta gerekçelendirmektedir:

1-Eğitimsel Gerekçe: Öğrencilerin bireysel farklılıklarını gözleterek öğrencilerin yararına öğretim ortamlarının oluşturulmasıdır.

2-Sosyal Gerekçe: Kapsayıcı eğitim odaklı eğitim alan öğrenciler üzerinde olumlu bir tutum geliştirilmesi ve bu öğrencilerin gelecekte daha adil ve kapsayıcı bir toplum için temel oluşturmasıdır.

3-Ekonomik Gerekçe: Tüm öğrencilere bir arada eğitim verilen okulların maliyet açısından diğerlerine göre daha az maliyetli olmasıdır.

Görüldüğü üzere UNESCO'nun ortaya koyduğu gerekçeler, herkes için eşit eğitim anlayışının yerleşmesi, bu anlayış çerçevesinde toplumlarda ayrıştırma refleksinin ortadan kalkması ve tüm bunlar sayesinde ülke ekonomisine olumlu katkı sunması bakımından değerlidir.

Ülkemizde Kapsayıcı Eğitim

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de kapsayıcı eğitim anlayışının yerleşmesi üzerine çalışmalar yürütülmektedir. Örneğin, Milli Eğitim Bakanlığı, 2016-2018 yılları arasında UNICEF desteğiyle Kapsayıcı Eğitim Projesi yürütmüştür. Proje kapsamında kapsayıcı eğitim alanında yetiştirilen 1582 eğitici aracılığıyla 105.512 öğretmene ulaşılarak kapsayıcı eğitim alanında eğitimler düzenlenmiştir. Proje sayesinde öğretmenlerin kişsel ve mesleki gelişimlerine destek sağlayarak öğretmenler üzerinden toplumsal bir dönüşüm sağlanması amaçlanmıştır.

PROJE BİLGİLENDİRME

PROJENİN AMACI

Projenin Amacı

Kapsayıcı eğitim, her bireyin eğitim hakkı olduğu gerçeğinden yola çıkarak öğrencilerin öğrenme ortamlarına katılımını artırmayı ve eğitim sistemi içindeki ayrımcılığı azaltmayı amaçlar. UNESCO tarafından kabul gören kapsayıcı eğitim tanımında bu vurgu yer almaktadır. Kapsayıcı eğitim ilk zamanlarda sadece engelli bireylerin eğitim hakları üzerine odaklanmışsa da günümüzde çerçevesi daha geniştir. Günümüzde kapsayıcı eğitim, toplumda dezavantajlı olarak kabul edilen tüm kesimlerin eğitime eşit şekilde ulaşabilmesini, eğitim ortamlarının tüm farklılıkları dikkate alarak tasarlanmasını önemsemektedir.

Kapsayıcı eğitim gerek ülke politikalarında yer alan çalışmalarla gerek akademik alanyazında yer alan çalışmalarla gerekse sivil toplum kuruluşlarının hak temelli çalışmalarında yer bulmaktadır. Ancak kapsayıcı eğitimle ilgili mevcut alanyazın ve çeşitli kurumlarca hazırlanmış raporlar bulunsa da kapsayıcı eğitime dair yapılacak çalışmalara kaynaklık edecek verilere sürekli ihtiyaç duyulmaktadır. Kapsayıcı eğitime yönelik veri toplayabilmek amacıyla geliştirilmiş ölçekler ulusal ve uluslar arası alanyazında yer almaktadır. Ancak bu ölçek çalışmaları genel itibariyle kapsayıcı eğitimin bileşenlerinden bir veya bir kaçını kapsamaktadır. Örneğin sadece engelli bireylerin eğitimine yönelik öğretmenlerin görüşlerini alan ölçekler gibi. Dolayısıyla kapsayıcı eğitimin tüm bileşenlerini içerecek şekilde ölçekler geliştirilmesinin bir ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Bu doğrultuda projenin amacı öğretmenlerin kapsayıcı eğitime dair özyeterlik ve tutumlarını ölçmeye yönelik ölçek geliştirmektir.

Geliştirilecek ölçeğin akademik alanyazına katkı sunmasının yanında gerek kamu kurum/kuruluşlarının gerekse sivil toplum kuruluşlarının gerçekleştireceği ulusal ve uluslar arası projelerde/çalışmalarda veri toplama çalışmalarına hizmet edeceği düşünülmektedir. Toplanan veriler sayesinde çalışmalar/projeler için gerekçelendirmeler yapılabilecektir.

Hedef Kitle

Çalışmanın hedef kitlesi öğretmenlerdir. Çalışmada, öğretmenlerin kapsayıcı eğitime yönelik özyeterliklerini ve tutumlarını ölçmeyi amaçlayan ölçekler geliştirilmesi amaçlanmıştır. Alanyazında yer alan birçok çalışmada öğretmenlerin kapsayıcı eğitimin kilit elemanları olduğu belirtilmektedir. Öğretim ortamlarının, kapsayıcı eğitimin anlamına uygun ve sağlıklı bir şekilde düzenlenmesinin en önemli ayağı öğretmenler ve öğretmenlerin kapsayıcı eğitime karşı takındığı tutumdur. Bu anlamda öğretmenlerin kapsayıcı eğitime dair tutumlarının gözlemlenmesi ve elde edilen bulgulara göre çalışmalar yürütülmesi önemlidir.

Ölçeklerden elde edilen veriler, dezavantajlı gruplara yönelik yapılacak her türlü çalışmaya, projeye kaynaklık edeceğinden çalışmanın dolaylı hedef kitlesi de tüm dezavantajlı gruplardır.

ÖLÇEK GELİŞTİRME SÜRECİ

ÖLÇEK GELİŞTİRME SÜRECİ

1. Ölçeğin Amacının Belirlenmesi

Erkuş (2012) psikolojide ölçek geliştirmeyi bireyin ölçülmesi amaçlanan sadece ilgili özelliğini uyaracak uyarıcılar takımını ve bu uyarıcılara uygun tepki kategorilerini oluşturma süreci ve işlemin adı olarak tanımlamıştır.

Ölçek geliştirmede öncelikli adım amacın belirlenmesidir. Amacı belirlerken, araştırmacıların “Yeni bir ölçeğe ihtiyaç var mı?” sorusunu cevaplaması gerekmektedir. Akademisyenler ve Yenilikçi Girişim Derneği üyelerinden oluşan proje ekibi tarafından yurt içi ve yurt dışı alanyazında öğretmenlerin kapsayıcı eğitime yönelik tutumlarını ve öz yeterlik algılarını ölçmeye yönelik çalışmalar araştırılmıştır. Yurt içi alanyazında herhangi bir ölçeğe rastlanmazken, yurt dışı alanyazında farklı çalışmaların yer aldığı görülmüştür. Ancak yurtdışında geliştirilen ölçeklerin psikometrik özelliklerinin yeterli olmaması veya hedef kitlelerinin farklı olmasından dolayı yeni bir ölçeğin geliştirilmesinin gerekli olduğu düşünülmüştür.

Ölçeğin amacı öğretmenlerin kapsayıcı eğitime yönelik tutumlarını ve öz yeterlik algılarını ortaya koymaktır. Ölçeğin uygulanacağı hedef kitle Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ve özel okullardaki tüm öğretmenlerdir.

2. Kavramsal ve Kuramsal Yapının Tanımlanması

Ölçeğin amacı, kavramsal ve kuramsal tanımlarının yapılması için farklı tarihlerde çevrimiçi toplantılar gerçekleştirilmiştir. Alanyazın taraması sonrası ekip üyelerinin yaptığı çevrim içi toplantılarda, amaç belirlendikten sonra, ölçülmeye çalışılan kapsayıcılığın kavramsal ve kuramsal tanımları yapılmıştır.

3. Ölçekte Yer Alacak Maddelerin Yazılması

Kuramsal yapı ortaya koyulduktan sonra kapsayıcı eğitimin davranışsal göstergeleri ve ölçekte yer alacak maddelerin yazım aşamasına geçilmiştir. Öncelikle tutum ve öz yeterlik algıları için iki farklı ölçek geliştirileceğinden, iki ölçek için faktörler belirlenmiştir. Her faktör için her araştırmacı tarafından maddeler yazılmış, yazılan bu maddeler çevrim içi toplantıda incelenmiş ve deneme formunda yer alması düşünülen maddeler belirlenmiştir. Ardından deneme formundaki maddeler öğretmenlere ve akademisyenlere gönderilerek incelemeleri istenmiş, geri bildirimlere göre ölçeklerin deneme formları oluşturulmuştur. Ölçek çevrim içi ortamda gönüllü öğretmenlere uygulanacağından ölçeğin doldurma süresi dikkate alınarak madde sayısı belirlenmiştir. Öğretmenlerin kapsayıcı eğitime yönelik tutum ölçeğinin deneme formunda 68, öğretmenlerin kapsayıcı eğitime yönelik öz yeterlik algıları ölçeğinin deneme formunda 51 madde yer almaktadır.

4. Ölçek Maddelerinin Uygulanması

Salgın sürecinden dolayı 23 Mart 2020 tarihinden itibaren uzaktan eğitime geçilmesi ve 2020-2021 eğitim öğretim yılının başına kadar sürecin devam etmesinden dolayı ölçekler sadece çevrim içi ortamda gönüllük esasına göre uygulanmıştır. Tutum ölçeği deneme formunu farklı şehirlerden, branşlardan farklı kıdem sürelerine sahip 403 öğretmen doldurmuştur. Özyeterlik algısı ölçeğinin deneme formunu ise 161 öğretmen doldurmuştur. Tutum ölçeği için örneklem büyüklüğünün analiz için yeterli olduğu ancak öz yeterlik algısı ölçeğini dolduran kişi sayısının analiz için yeterli olmadığı görülmüş ve sadece öğretmenlerin kapsayıcı eğitime yönelik tutum ölçeği çalışması gerçekleştirilmiştir.

5. Nihai Ölçeğin Hazırlanması

Ölçeğin nihai formunu oluşturmak amacıyla proje ekibince gerekli analizler gerçekleştirilmiştir. 7 faktörden ve 31 maddeden oluşan nihai ölçek formu geliştirilmiştir. Ölçek geliştirme çalışması sonucu bilimsel makale yazılarak akademik dergide yayınlanması amacıyla dergiye gönderilmiştir.

Kapsayıcı Eğitim Tutum Ölçeği

Değerli Öğretmenler,
Resmi/özel okullarda görev yapan öğretmenlerin kapsayıcı eğitim uygulamalarına yönelik tutumlarını ölçmek amacıyla bir araştırma yapmaktayız. Araştırmanın ismi "Kapsayıcı Eğitim Uygulamalarına Yönelik Özyeterlik Algısı ve Tutum Ölçeği Geliştirme" dir. Sizin de bu çalışmaya katılmanızı diliyoruz. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayalıdır. Kararınızdan önce araştırma hakkında sizi bilgilendirmek istiyoruz. Elde edilen bilgiler yalnızca araştırma amacı için kullanılacak, başka bir amaçla kullanılmayacaktır. Araştırmanın sunumunda kurum kimliğine yönelik açıklama yer almayacaktır. Bu araştırmaya katılmanız dahilinde isminiz kullanılmayacak ve kimlik haklarınız korunacaktır. Bu araştırmaya katılmanız için sizden herhangi bir ücret istenmeyecek, katıldığınız için de size ek bir ödeme yapılmayacaktır. Bu araştırmaya katılmayı reddedebilirsiniz. Yine araştırmanın herhangi bir aşamasında onayınızı geri alma hakkına da sahipsiniz. Katılmanız ve desteğiniz için teşekkürlerimizi sunarız.

Doç. Dr. Pervin Oya Taneri - Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Özlem Yeşim Özbek - Çankırı Karatekin Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Asu Altunoğlu - Anadolu Üniversitesi
Dr. Semih Aşiret - Mersin İl Millî Eğitim Müdürlüğü Ölçme Değerlendirme Merkezi
Esat Avcı - Yenişehir Belediyesi Bilim ve Sanat Merkezi

Kapsayıcı Eğitim Özyeterlik Ölçeği

Değerli Öğretmenler,
Resmi/özel okullarda görev yapan öğretmenlerin kapsayıcı eğitim uygulamalarına yönelik özyeterlik algılarını ölçmek amacıyla bir araştırma yapmaktayız. Araştırmanın ismi "Kapsayıcı Eğitim Uygulamalarına Yönelik Özyeterlik Algısı ve Tutum Ölçeği Geliştirme" dir. Sizin de bu çalışmaya katılmanızı diliyoruz. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayalıdır. Kararınızdan önce araştırma hakkında sizi bilgilendirmek istiyoruz. Elde edilen bilgiler yalnızca araştırma amacı için kullanılacak, başka bir amaçla kullanılmayacaktır. Araştırmanın sunumunda kurum kimliğine yönelik açıklama yer almayacaktır. Bu araştırmaya katılmanız dahilinde isminiz kullanılmayacak ve kimlik haklarınız korunacaktır. Bu araştırmaya katılmanız için sizden herhangi bir ücret istenmeyecek, katıldığınız için de size ek bir ödeme yapılmayacaktır. Bu araştırmaya katılmayı reddedebilirsiniz. Yine araştırmanın herhangi bir aşamasında onayınızı geri alma hakkına da sahipsiniz. Katılmanız ve desteğiniz için teşekkürlerimizi sunarız.

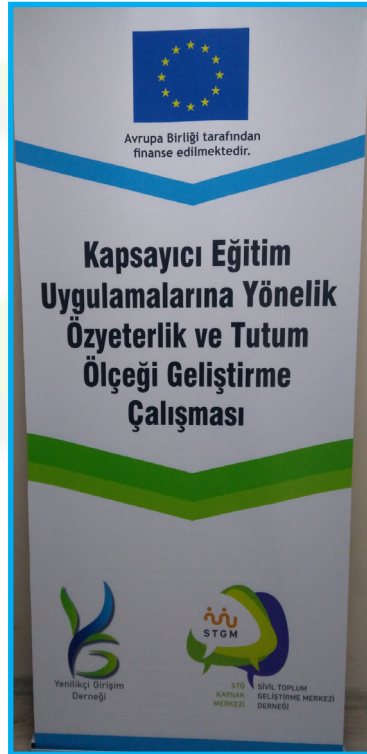
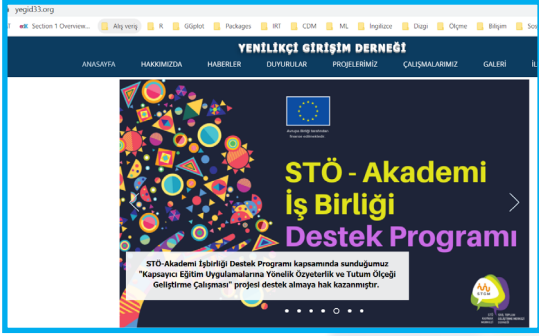
Doç. Dr. Pervin Oya Taneri - Orta Doğu Teknik Üniversitesi
Doç. Dr. Özlem Yeşim Özbek - Çankırı Karatekin Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Asu Altunoğlu - Anadolu Üniversitesi
Dr. Semih Aşiret - Mersin İl Millî Eğitim Müdürlüğü Ölçme Değerlendirme Merkezi
Esat Avcı - Yenişehir Belediyesi Bilim ve Sanat Merkezi

YAYGINLAŞTIRMA

YAYGINLAŞTIRMA FAALİYETLERİ

Projenin kabulünden itibaren, derneğimizin web sitesi, facebook, twitter ve instagram gibi sosyal medya hesaplarımız üzerinden projemizi ve yaptığımız etkinlikleri paydaşlarımıza anlattık. Ayrıca yüzyüze yapılacak faaliyetlerimizde kullanmak üzere, projenin roll-up, kırlangıç ve masa üstü bayraklarını hazırladık.

- Altunoğlu, A. (2019). Kapsayıcı Eğitim Kavramının Felsefi, Sosyolojik ve Psikolojik Temelleri, P. O. Taneri içinde *Kuramdan Uygulamaya Kapsayıcı Eğitim* (s. 25-43), Ankara: Pegem Akademi.
- Baykara Özyaydınlık, K. (2019). Kapsayıcı Eğitime Giriş, P. O. Taneri içinde *Kuramdan Uygulamaya Kapsayıcı Eğitim* (s. 1-23), Ankara: Pegem Akademi.
- Düşkün, Y.(2016). Türkiye’de ortaöğretimde kapsayıcı eğitim durum analizi. Eğitim Reformu Girişimi. 21.09.2018 tarihinde http://www.egitimreformugirisimi.org/wpcontent/uploads/2017/03/ERG_KapsayiciEgitim_DurumAnalizi.pdf
- Erkuş, A. (2012). *Psikolojide Ölçme ve Ölçek Geliştirme-1: Temel Kavramlar ve İşlemler*. Ankara, Pegem Akademi
- <https://www.unicefturk.org/>
- <https://en.unesco.org/>
- http://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_10/04145100_sinifinda_yabanci_ogrenci_bulunan_ogretmenler_icin_el_kitabi.pdf
- <https://oygm.meb.gov.tr/www/kapsayici-egitim-projesi-inclusive-education/icerik/679>
- http://www.egitimreformugirisimi.org/wp-content/uploads/2017/03/ERG_KapsayiciEgitim_DurumAnalizi.pdf

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir.

STÖ SİVİL TOPLUM
KAYNAK GELİŞTİRME MERKEZİ
MERKEZİ DERNEĞİ

**YENİLİKÇİ
GİRİŞİM
DERNEĞİ**

www.yegid33.org

yegid33@gmail.com

Çankaya M. İsmet İnönü Bulvarı Yaşat İşhanı Kat:4 No:117
Akdeniz/Mersin

<https://www.facebook.com/yegid33>

<https://twitter.com/yegid33>